

καίων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Παιδαγωγεία, διὰ τὰ λαμβάνη ἢ παιδικὴ ἡλικία τὴν πρώτην μὲν μορφωσιν τοῦ πνεύματος, τὰ πρῶτα ἠθικὰ αἰξιώματα, καὶ τὰ μανθάνη τοῦλάχισοι τὸ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν. Ἡ πρώτη αὕτη μορφωσις τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ βᾶσις τῆς μετὰ ταῦτα λογικῆς καὶ ἠθικῆς τῆς τελειότητος. Ὅθεν εἶναι ἀνάγκη τὰ παραδίδεται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι τὰ ἔχουσι καὶ παιδείαν καὶ ἠθὴν ὀρθά. Ναι, ἡ πρέπουσα εἰς τὸν λογικὸν ἄνθρωπον παιδαγωγία δὲν στέκει εἰς τὸ τὰ τὸν γυμνάση τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν γλῶσσαν τὰ βλέπωσι συγχρότως καὶ τὰ προφέρουσι γράμματα καὶ συλλαβὰς, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη καὶ τὰ συνηθίζη τὸ πνεῦμα εἰς τὸ τὰ συλλογίζεσθαι ὀρθῶς διὰ τὰ ἀνάλογα εἰς τὴν παρούσαν του δύναμιν ὑποκείμενα, τὰ τὸ ὀδηγῆ κατὰ βῆμα, τὰ τοῦ ἐγχαράντη καὶ μελόγον καὶ μετὰ παράδειγμα τὰς ἀπλᾶς ἐκείνας ἠθικὰς ἰδέας, αἱ ὅποιας μέλλουσι τὰ τὸ κάμωσιν ὕστερον εὐάγωγον εἰς τὰ ὑψηλότερα χρέη τῆς ἠθικῆς. Αὕτη εἶναι ἡ τὴν ὁποίαν ἀπαιτεῖ παιδαγωγίαν ἢ παιδικὴ ἡλικία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ καθεὶς βέβαια συμπεραίνει ὅτι οἱ

οἱ μέλλοντες νὰ πλάσωσι καλῶς πνεύματα ἀνθρώπων, ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐπιστήμονες τῆς ἀνθρώπινης καρδίας, νὰ γνωρίζωσι κατὰ βάθος τὰς λογικὰς δυνάμεις τοῦ πνεύματος, νὰ αἰσθάνωνται τὴν ἀγιότητα, νὰ εἶπω οὕτω, τοῦ παιδαγωγικοῦ ἐπαγγέλματος, νὰ ἀγαπῶσι τὴν ἀνθρωπότητα διὰ νὰ τὴν ὀδηγῶσι πρῶς, καὶ νὰ τὴν βοηθῶσι προθύμως εἰς τὰ παραπατήματα τῆς ἀθάνας παιδικῆς ἀδυναμίας της. Ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν οἱ περισσότεροι ἀδιάφορον πρᾶγμα τὰς πρώτας μαθήσεις τῶν τέκνων μας· ὅς τις θέλει, ἀνοίγει δημόσιον παιδαγωγεῖον, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ διὰ νὰ κάμῃ τοὺς πένριξ νὰ τοῦ ἐγχειρίζωσι τὰ τέκνα των· ἀρκεῖ νὰ ἐξεύρῃ ὁ παιδαγωγὸς νὰ ἀναγνώσκη οὐκ τώηχον καὶ φαλτήριον, καὶ εἶναι εὐθύς διδάσκαλος τῆς πρώτης ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου, μορφωτῆς τῆς καρδίας, καὶ ὀδηγὸς τοῦ πνεύματος! Παρομοιάζομεν, φαίνεται, τὸν παιδαγωγὸν μὲ τὴν παραμάναν, εἰς τὴν ὁποίαν δίδομεν τὸ βρέφος νὰ τὸ γυμνάσῃ νὰ κάμῃ τὰ πρῶτα βήματα, καὶ νὰ τὸ ὑποστηρίξῃ, ὅταν κινδυνεύῃ νὰ πέσῃ. Ἀλλ' ἡ παραμάννα βλέπει τὰ κινήματα τῶν βρεφικῶν ποδῶν, αἰσθάνεται

ται

και καὶ προλαμβάνει τὸν κίνδυνον τῆ πεσίματος· ὁ παιδαγωγὸς ὅμως, ἢ παραμένα τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, δὲν βλέπει οὔτε τὴν καρδίαν αὐτὴν, οὔτε τὸ πνεῦμα, τῶν ὁποίων ἢ ὁδηγία τοῦ ἐμπιστεύεται· δὲν βλέπει τὰς ἐσωτερικὰς κινήσεις τῶν δύο τούτων ἀκαταλήπτων ἐλατηρίων τῆς ἠθικότητος καὶ λογικότητος τοῦ ἀνθρώπου· πῶς λοιπὸν νὰ τὰ διορθῶν; πῶς νὰ προλάβῃ καὶ νὰ ἐμποδίξῃ τὸν κίνδυνον τῆς στρεβλώσεώς των, ἀσυγκρίτως χειροτέρας παρὰ τὴν στρέβλωσιν τῶν ποδῶν; Δι' αἰσθήσεις πρὸς τούτοις εἶναι τόσαι θύραι ἀνεργαίαι, διὰ τῶν ὁποίων ἀοράτως εἰσέρχονται οἷς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τόσοι ἐπίβουλοι καὶ κόλακες ὀλέθριοι εἰς τὸν ἀπειρον ἀκόμη καὶ ἀνίδεον ἄνθρωπον· πῶς λοιπὸν νὰ προφυλάττεται καὶ τούτους; με' ποῖα ἐξωτερικὰ σημεῖα νὰ ὁικερίγη τὰ εἰσχωρήσαντα δηλητήρια, καὶ ποῖα ἀντίδοτα νὰ εἰσάγη; καὶ, ὡς εἶναι δηλητήρια ὕλκινά, τῶν ὁποίων μετὰ χρόνους πολλοὺς φαίνεται ἡ ὀλέθριος βλάβη εἰς τὸ σῶμα, οὔτως εἶναι καὶ δηλητήρια ἠθικὰ, τὰ ὁποῖα ἐνεργοῦνται ἀνεπαίσθητῶς, δείχνουν μετὰ καιρὸν τὰ ὀλέθριά των ἀποτε-

λέσ-

λέσματα εἰς τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν ἀνδρα-
 πον. Ἀνάγκη λοιπὸν ὁ παιδαγωγὸς νὰ ἔχη
 πείραν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας ἐπιστήμην
 τῶν λογικῶν δυνάμεων, ἥδη χρηστὰ καὶ φι-
 λανθρωπίαν· ἀνάγκη νὰ ἦναι τέλειος ἀνδρα-
 πος, διὰ νὰ βάλλῃ τὰ πρῶτα θεμέλια τῆς
 λογικῆς καὶ ἠθικῆς τελειότητος τοῦ ἀνθρώ-
 που. Τίς θέλων νὰ οἰκοδομήσῃ οἰκίαν, παρα-
 δίδει τὴν θεμελίωσίν της εἰς χεῖρας ἀπείρου
 καὶ ἀμαθοῦς οἰκοδόμου; ἢ νέων φυτῶν ἐπιμέ-
 λειαν, εἰς ἀπείρον καὶ ἀμαθῆ γεωργόν; ἢ
 ναυπηγίαν, εἰς ἄγροικον ξυλοκόπτην; μὴ τά-
 χα τὰ ἐγχειριζόμενα παιδάρια εἰς ἀναξίους
 παιδαγωγούς μέλλεν ποτὲ νὰ πλεύσωσι μικρό-
 τερα πελάγη τοῦ ἀνθρωπίνου βίου; ἢ νὰ ἐμ-
 πισευθῶσι μικροτέρας τιμῆς φορτία; Ἀπὸ τὰ
 παιδάρια ταῦτα κρέματα ἢ κατάστασις τῶν
 οἰκογενειῶν, ἢ δόξα καὶ εὐτυχία τῆς πατρί-
 δος των· διότι καλῶς ἐξαρχῆς ἀνατετραμμένα
 καὶ διδαγμένα, γίνονται καλοὶ ἄνθρωποι καὶ
 πολῖται, ἐκ τῶν ὁποίων συγκροτεῖται ἡ πο-
 λιτικὴ καὶ ἐθνικὴ εὐτυχία. Τὸ μεγαλήτερον
 λοιπὸν ἔργον τῆς Διοικήσεως εἶναι νὰ μορφώῃ
 ἀνθρώπους καὶ πολίτας· καὶ εἰς τὴν μόρφω-
 σιν

σιν ταύτην εἶναι ἀνάγκη καὶ μεταχειρίζεται ἀνθρώπους ἐμπείρους καὶ ἐπιστήμονας τῆς ἀνθρώπινης φύσεως. Ὅσαι παλαιαὶ πόλεις καὶ ἔθνη φαίνονται εἰς τὴν ἱστορίαν ὅπως οὖν εὐτυχεῖς καὶ ἔνδοξοι, μαρτυροῦνται ὅτι ἐξάρχῃς ἐπεμελοῦντο τὴν ἀνατροφὴν, τὴν γύμνασιν καὶ διδασκαλίαν τῶν πολιτῶν.

Οἱ παλαιοὶ Πέρσαι παρελάμβανον τὸν ἄνθρωπον εὐθύς ἀπὸ τῆς ἀγκάλας τῆς φύσεως, καὶ ἐφρόντιζαν καὶ τὸν καταστήσασιν πολίτην τίμιον καὶ ὠφέλιμον τὸν ἐσουήθιζαν. ἐξάρχῃς εἰς δίαιταν λιτὴν καὶ ἀπλὴν, τὸν ἐγύμναζαν εἰς κόπους, διὰ καὶ ἀναπτύξασιν τῆς σωματικῆς τοῦ δυνάμεις, καὶ οὕτω καὶ ἀντέχῃ εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ καιροῦ, καὶ καὶ μὴν ὑπόκειται εἰς τὰς ἀρρώστιας τῆς ἀπαλῆς καὶ τρυφηλῆς ζωῆς. Μετὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἐπροσθέτετο εἰς τοὺς σωματικούς κόπους καὶ ἡ γύμνασις τῆς πνεύματος. Ἦσαν λοιπὸν τέσσαρες τάξεις παιδαγωγῶν καὶ διδασκάλων διὰ τὴν διπλὴν ταύτην γύμνασιν. Οἱ πρῶτοι ἐπεμελοῦντο τὴν ἀνάπτυξιν τῶν σωματικῶν δυνάμεων ἐκάστου πολίτου. Οἱ δεύτεροι ἐμάνθανον τοὺς νόμους, καὶ ἦναι εὐπειθεῖς εἰς τοὺς νόμους,

μους, νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον, νὰ νικῶσι τὰ πάθη των, καὶ νὰ τὰ διευθύνωσιν εἰς τὴν εὐτυχίαν καὶ δόξαν τῆς πατρίδος. Οἱ τρίτοι τοὺς ἐδίδασκαν τὴν ἀλήθειαν, τοὺς ἐνέπνεον μῖσος κατὰ τῆς κακίας, καὶ ἔρωτα πρὸς τὴν ἀρετὴν. Τέλος πάντων, οἱ διδάσκαλοι τῆς τετάρτης τάξεως ἦσαν γέροντες σοφοὶ καὶ ἐνάρετοι, οἱ ὁποῖοι μὲ τὸν λόγον καὶ μὲ τὸ σεβάσμιον παράδειγμα τῆς ζωῆς των ἐτελειοποιούσαν τοὺς νέους εἰς τὴν γνῶσιν καὶ πράξιν τῆς ἀρετῆς.

Οἱ παλαιοὶ Αἰγύπτιοι ἱστοροῦνται ὅτι πρῶτοι ἔκαμαν καὶ Κώδικα νόμων περὶ Ἀνατροφῆς, ἣτις ἀρχίζεν εὐθύς, καὶ μὲ τρόπον ἱερὸν κατὰ τὴν θρησκείαν των. Πέρνοντες τὰ παιδίον μετὰ τὴν γέννησίν του, τὸ ἔλουαν εἰς τὰ ὕδατα τῆς Στυγὸς, φαιερόνοντες μὲ τὸ λέξιμον τοῦτο ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ φυλάττη καθαράν τὴν ψυχὴν του· τὸ ἀνέτρεφον μὲ λιτότητα· τὸ ἐγύμναζαν καὶ τοῦ ἀνέπτυσσαν βαθμηδὸν τὰς σωματικὰς δυνάμεις· ἐπρόσεχον νὰ δίδωσιν ἐξ αρχῆς εἰς τὴν ψυχὴν του ἐντυπώσεις καλὰς, καὶ νὰ τὸ συνηθίζωσιν εἰς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῶν αἰσθήσεων. Μετὰ τὴν παι-

δι-

δικήν ἡλικίαν ἀρχίζαν τελειότεραν γύμνασιν τοῦ πνεύματος, διδάσκοντές το τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, ὥστε μετὴν μεθοδικὴν ταύτην ἐπιμέλειαν ἐτελειοποιούσαν κατὰ πάντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ σῶμα, διὰ τῆς γυμνάσεως καὶ λιτότητος· τὴν ψυχὴν, διὰ τῆς ἐγκρατείας καὶ κυριότητος κατὰ τῶν παθῶν· τὴν καρδίαν διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν· καὶ τὸ πνεῦμα διὰ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο τῆς ἀνατροφῆς, ἂν δὲν ἐδιαφθείρετο ἀπὸ τὸ φιλοδέσποτον καὶ φίλαυτον τάγμα τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, ἦθελεν ἐξαπλωθεῖν εἰς πολλὰ μέρη τῆς γῆς, καὶ ἡ ἀφέλειά του ἦθελεν εἰσθεῖν ἀναμφιβόλως μεγαλητέρα καὶ κραιότερα καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Μακρολογία εἶναι καὶ ἀναφέρειν Ὀρφέα, Μίνωα, Κέκροπα, Θησέα, Τριπτόλεμον, καὶ τοιοῦτους ἄλλους ἀρχαιοτάτους νομοθέτας καὶ ἀρχοντας λαῶν, οἱ ὅποιοι ὅλοι σοφῶς καὶ φιλανθρώπως ἐφρόνουν τὴν ἀνατροφὴν πρῶτιστον ἔργον τῆς Πολιτικῆς. Δὲν πρέπει ὅμως νὰ ἀποσιωπήσω τὸν Σόλωνα, ἐκείνον τὸν σοφώτατον καὶ φιλελευθέρωτάτον νομοθέτην, εἰς τοῦ

ὅποιου τὴν νομοθεσίαν ἐθεμελιόνητο ὅλη ἡ ἀ-
 παταμάχητος δύναμις, ἡ σοφία, ἡ εὐτυχία,
 καὶ ἡ ἀνεξάλειπτος δόξα τῶν Ἀθηναίων. Ὁ
 Σόλων λοιπὸν, διορισθεὶς ἀπὸ τοὺς συμπολί-
 τας του νὰ δώσῃ νόμους εἰς τὴν πατρίδα, ἔ-
 βαλε βάσιν τῆς νομοθεσίας του τὴν δημόσιον
 ἀνατροφὴν τῶν πολιτῶν. Ἐξέυρεν ὅτι εὐνομίᾳ
 χωρὶς καλὴν ἀνατροφὴν δὲν ἔμπορεῖ νὰ στα-
 θῇ· ὅτι οἱ ὑποκείμενοι εἰς τὰς αὐτοὺς νόμους,
 πρέπει νὰ ἦναι καὶ μετὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μορ-
 φωμένοι κατὰ τὴν ψυχὴν· ὅτι εἶναι ἀδύνατον
 νὰ συντεθῇ πολιτικὸν σῶμα ἀπὸ ἀνθρώπους
 παντάπασι διαφόρους εἰς τὰ ἦθη, εἰς τὰς ἰ-
 δέας, καὶ συντόμως νὰ εἴπω, εἰς τὴν ἀνατρο-
 φὴν. Ἀρχισε λοιπὸν τὴν ἐνδοξὸν πολιτικὴν του
 οἰκοδομὴν ἀπὸ τὰ ἀληθινά της θεμέλια· ἔ-
 βαλε νόμους περὶ διδασκαλίας καὶ γυμνάσεως
 τῶν παιδῶν· ἐνεπιστεύθη εἰς τὸ κριτήριον τοῦ
 Ἀρείου πάγου τὴν ἐπιστάσιαν τῆς δημοσίου
 ἀνατροφῆς· ἐπρόβλεψε καὶ ἐσύστησεν ὅλα τὰ
 δυνατὰ μέσα τῆς ἀνθρωπίνης τελειοποιήσεως,
 καὶ ἀπέδειξεν ἐκ τῶν αποτελεσμάτων καὶ τὴν
 δύναμιν τῆς καλῆς ἀνατροφῆς τῶν παιδῶν, καὶ
 τὴν ἀνάγκην αὐτῆς εἰς ὅποιαν πόλιν ἢ ἔθνος

ζητεῖ τὴν ἀληθινὴν ὁδὸν καὶ εὐτυχίαν του·
 διότι καμμία πόλις δὲν ἐστὶ ἄθνη ποτὲ τόσον
 ἐνδοξὸς καὶ εὐτυχὴς, ὅσον αἱ Ἀθῆναι, ἐνόσω τὸ
 περὶ ἀνατροφῆς σύστημα τοῦ Σόλωνος ἐφυλάτ-
 τετο. Ἐχει δὲ καί τις ὁ σοφώτατος Πλάταρχος νὰ
 ἐλέγχη τὸν Νουμῶν, τὸν δεῦτερον νομοθέτην
 τῆς Ῥώμης, ὅτι δὲν ἄρχισεν ἀπὸ τὴν παιδικὴν
 ἀνατροφὴν τῶν πολιτῶν. Καὶ τοῖς μὲν πολ-
 λοῖς οὐκ ἄξιον ἐγκαλεῖν νομοθέταις τοῖς ἐλ-
 λείπουσιν ἢ δι' ἀγνοίαν, ἢ δι' ἀσθένειαν· ἀν-
 δρὶ δὲ σοφοῖ, βασιλείαν παραλαβόντι δήμου
 νεώστὶ συρισταμένου καὶ πρὸς μηδὲν ἀντι-
 τείνοντός, περὶ τί πρῶτον ἦν σπουδᾶσαι
 προσῆκον, ἢ παιδῶν ἐκτροφὴν, καὶ νέων ἀ-
 σκησίαν, ὅπως μὴ διάφοροι μηδὲ παραχῶδεις
 γένοιεν τοῖς ἡθῆσιν, ἀλλ' ἐντι κοινὸν ἀρε-
 τῆς ἴχθος εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πλαττόμενοι καὶ
 τυπούμενοι συμβαίκοιεν ἀλλήλοις “;

Ἄλλ' εἰ μὲ μόνον τὸν φωτισμὸν τοῦ λο-
 γικοῦ ἐγνώρισαν οἱ πρὸ Χριστοῦ τὴν ἀνάγκην
 τῆς ἐξάρχῃς δημοσίου ἐπιμελείας τῶν παιδῶν,
 τί πρέπει ἡμεῖς οἱ Χριστιανοὶ νὰ στοχαζώ-
 μεθα περὶ αὐτῆς, ἔχοντες καὶ νομοθέτην καὶ
 παράδειγμα ἐνταυτῷ τῆς ἀνατροφῆς ταύτης αὐ-
 τὸν

τὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν; Ναι, ἡ ἐκκαθάρσις τοῦ ἔδειξε τὴν εὐγένειαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· γενόμενος ἄνθρωπος, μᾶς ἐφάνερωσε πόσον δύναμιν ἔχει ἡ ψυχὴ ἐπάνω εἰς τὸ σῶμα· γνωρίζων ὡς πλαστοργὸς τὴν θεϊαν δύναμιν τῆς ψυχῆς, μᾶς ἔδειξεν ὅτι διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῶν δυνάμεώντης ἐμπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πλέον ὑψηλὸν βαθμὸν τῆς τελειοποιήσεως. Ἀνετράφη ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἔδειξεν εἰς ἑαυτὸν τὰς τελειότητας τοῦ ἀνθρώπου, διὰ νὰ μᾶς διδάξῃ ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις μὲ τὴν ἐπιμέλειαν τῶν δοθέντων εἰς αὐτὴν χαρισμάτων ἐμπορεῖ νὰ τελειοποιηθῇ καὶ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὴν θεϊαν φύσιν. Ἐλαβεν ἀνθρώπινον σῶμα τέλειον καὶ κατὰ πάντα ἀνελλειπές, διὰ νὰ μᾶς δείξῃ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀμελῆται οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπινου σώματος ἡ ἄσκησις καὶ τελειοποιήσις. Ἐδειξεν ἐξ αρχῆς ὑπακοὴν εἰς τὴν ἀειπάρθενον Μητέρα του. Ὁλοῦ τοῦ ἡ ἀνθρώπινος ἀνατροφῆ ἦτο νὰ ἐκπληροῖ τὸ θέλημα τοῦ οὐρανοῦ τοῦ Πατρὸς, ἦγουν νὰ ἐκτελῇ τὸν νόμον τῆς ἀγάπης, τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Ἡμεῖς λοιπὸν οἱ Χριστιανοὶ ἔχομεν τὸ πρωτότυπον τῆς πλέον τελείας ἀνα-

ἀνατροφῆς, τὴν ὁποίαν ὁ ἄνθρωπος ἐμπορεῖ
να λάβῃ, τὸ ἔχομεν εἰς αὐτὸν τὸν οὐράνιον μας
Νομοθέτην καὶ Λυτρωτήν.

Χαρὶς λοιπὸν τὴν ἐξάρχῃς σπουδαίαν ἀ-
νατροφὴν, ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐμπορεῖ να φθάσῃ
εἰς τὴν τελειοποίησιν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐπλά-
σθη, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ Θεάνθρωπος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς ἔδωκεν ἑαυτὸν εἰς παράδειγμα· δὲν ἐμπορεῖ
να αἰσθανθῇ τὴν εὐγένειαν τῆς φύσεώς τε· δὲν
ἐμπορεῖ να συγκροτήσῃ κοινωνικὸν βίον εὐτυχῆ.
Σφάλλομεν ὅμως τὰ μέγιστα, ἂν στοχαζώ-
μεθα ὅτι ἡ ἀνατροφή τῶν γυναικῶν δὲν ἀπαι-
τεῖ τόσον μεγάλην ἐπιμέλειαν, ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ
πολὺ να γράψωσιν ὀλίγοι καὶ να διαβάζωσιν.
Αἱ γυναῖκες συγκροτοῦν τὸ ἥμισυ τῆς ἀνθρω-
πίνης συγκοινωνίας· εἰς τὰς γυναῖκας ἐμπι-
στεύονται οἱ ἄνδρες τὴν ἐπιστάσιν τῆς οἰκια-
κῆς τῶν οἰκογενείας· εἰς τὰς φροντίδας τῶν γυ-
ναικῶν παραδίδει ἀμέσως ἡ φύσις τὴν φυσικὴν
καὶ λογικὴν ἀνάπτυξιν τῶν παιδῶν. Πῶς λοι-
πὸν καὶ αὐταὶ δὲν πρέπει να λαμβάνωσιν ἀ-
νατροφὴν σπουδαίαν, ὅχι μόνον εἰς τὰ ἥθη,
ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μάθησιν, διὰ να ἐξεύρωσι
ποῖα εἶναι τὰ χρεὴ τῆς γυναικὸς πρὸς τὸν ἄν-
δρα,

δρα, τῆς μητρὸς πρὸς τὰ τέκνα, μὲ ποίαν μέθοδον πρέπει νὰ φυλάττωσι καὶ νὰ αὐξήσωσι τὴν ἱεράν ταύτην παρακαταθήκην τοῦ Θεοῦ, τῆς φύσεως καὶ τῆς πατρίδος; Ναι, μὲ φαίνεται ὅτι ἀκούω ἔντρομος, εὐθύς μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδός, θείαν τινὰ φωνὴν λέγουσαν πρὸς τὴν τεκοῦσαν μητέρα· „ ἰδοὺ σοῦ, „ ἐμπιστεύομαι τὸ λογικὸν τοῦτο πλαστούργημα, ἀδύνατον, ἄπειρον, ἀνίδεον· εἰς τὴν ἐπιμέλειάν σου παραδίδω τὴν σωματικὴν τοῦ αὐξήσιν καὶ συντήρησιν· ὁδηγεῖ καλῶς τὸ πνεῦμά του· ἐγχαράττε εἰς τὴν ἀπαλήν τευ καρδίαν καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ παράδειγμα τὰ ὀρθὰ ἀξιώματα τῆς ἠθικῆς, σέβας εἰς ἐμὲ, ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους, καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον· ἀνάδειξέ το τέλειον ἄνθρωπον, θεοσεβῆ, φιλόπατριν, καὶ φιλόφρων· Ἄν διὰ τὴν ἀμέλειαν ἢ ἐκούσιον ἀμάθειάν σε ὑποπέσῃ εἰς καταδίκην τῶν φυσικῶν ἢ πολιτικῶν μου νόμων, οὗτοι μὲν θέλουν ἐκπληρωθῆν, ἐγὼ ὅμως θέλω ἐκδικηθῆν κατὰ σοῦ τὴν φυσικὴν ἢ ἠθικὴν τοῦ ἀπώλειαν “.

Διὰ νὰ φυλάττεται πρὸς τούτοις ἀρμονία
καὶ

καὶ ἐνότης μεταξύ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, εἰς τὸ ὁποῖον ὀτέκει ἡ ἀληθῆς εὐδαιμονία των, εἶναι ἀνάγκη μέχρι τινὸς βαθμοῦ καὶ ὁμοιάζωσι καὶ εἰς τὰς ἰδέας καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ συλλογίζεσθαι. Ἡ ἄκρα διαφορά τῶν πνευμάτων γεννᾷ πολλάκις ἀπιστίαν, ἀντίκειται εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν καρδιῶν, καὶ κινδυνεύει τέλος πάντων καὶ ἐπιφέρει ψυχρότητα καὶ διαχωρισμόν.

Τέλος πάντων, αἱ γυναῖκες τῶν πόλεων δὲν ὑπόκεινται εἰς ἀκαταπαύστους ἐργασίας, ἀλλ' ἔχουσι καὶ ἀριετὸν καιρὸν ἐλεύθερον ἀπὸ ἐνασχολήσεως. Τίς λοιπὸν δὲν αἰσθάνεται πόσον γλυκὺ θῆμα, καὶ ἔργον ὠφελιμώτατον εἰς τὰς οἰκογενείας ἠθελεν εἶσθαι καὶ διατρέβωσιν αἱ γυναῖκες μέρος τῆς εὐκαιρίας ταύτης εἰς ἀνάγνωσιν ἱστορικῶν, ἠθικῶν, καὶ οἰκονομικῶν βιβλίων, καὶ οὕτω καὶ διδάσκωσι τὰ τέκνα των, καὶ αὐταὶ καὶ μὴ δίδονται εἰς ταπεινὰς συνομίλιας, ἢ εἰς μελαγχολίαν ὀλέθριον καὶ εἰς τὴν ὑγείαν καὶ εἰς τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρά των; Μᾶς διηγεῖται ὁ Πλούταρχος ὅτι Τελεσίλλα ἡ ἀπὸ τοῦ Ἄργος, γυνὴ πλουσία, καὶ γένους λαμπροῦ, πᾶσχοῦσα ἀδυναμίαν καὶ μελαγχολίαν ἀθεράπευτον, ἐρώτησε τὸ

τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος περὶ τῆς υἱείας
 τῆς, καὶ τὴν ἀπεκρίθη, ὅτι πρέπει καὶ ἀριε-
 ρωθεῖ εἰς τὴν λατρείαν τῶν Θεῶν. Ἐδόθη
 λοιπὸν τακτικῶς εἰς τὴν σπουδὴν, καὶ οὕτως
 ἀνέλαβε τὰς δυνάμεις τῆς, καὶ ἐστάθη εἰδοξος
 διὰ τὸ πνεῦμα, καὶ διὰ τὴν ἀνδρίαν τῆς. Τὸ
 μαντεῖον τοῦτο εἶναι βέβαια ὁ ὀρθὸς λόγος,
 καὶ ἡ πείρα, ἥτις μᾶς δείχνει ὅτι ἡ ἄκρα ἀρ-
 γία τοῦ πνεύματος ἐπιφέρει μελαγχολίαν, ἀ-
 δυναμίαν εἰς τὸ σῶμα, καὶ διάλυσιν εἰς τὰ
 ἦθη. Καὶ ὁ Θεὸς λοιπὸν, καὶ ἡ φύσις, καὶ ἡ
 ὀρθὴ πολιτικὴ, μᾶς δείχνουν πανταχόθεν ὅτι
 πρέπει ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ λαμβάνωσιν ἐξ-
 αρχῆς σπουδαίαν ἀνατροφὴν, καὶ παιδείαν ἀ-
 νάλογον εἰς τὰ ὑποκείμενα τῶν ἐνασχολήσεών
 των· καὶ ἀκολουθῶς ὅτι εἰς πᾶσαν πόλιν, ἥ-
 τις προνοεῖ διὰ τὴν εὐτυχίαν τῆς, εἶναι πρῶ-
 τιστον καὶ μέγιστον συμφέρον κοινὸν καὶ με-
 ρικόν, καὶ ἐπιμελῆται τὴν παιδαγωγείαν τῶν
 ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, με φρόνιμον σύστα-
 σιν δημοσίων Παιδαγωγείων, εἰς τὰ ὅποια
 λαμβάνοντες οἱ παῖδες καλὰς ἀρχὰς, καὶ τε-
 λειοποιοῦνται ὕστερον μετὰ ταχεῖαν πρόοδον εἰς
 τὰ Σχολεῖα τῶν ὑψηλοτέρων μαθημάτων.

Κ Ε-